

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

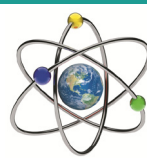

№7(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 338 sahifa,
25-iyul, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

MUNDARIJA

Imkoniyati cheklangan talabalarda jismoniy sifatlarni sport mashg'ulotlari yordamida rivojlantirishning afzalliklari	8
Davronov Rustam Iloxovich	
Использование фонетических игр и современных технологий в обучении русскому языку в общеобразовательных школах Узбекистана	15
Абумалик Муталлиевич Дедаханов	
Maktablarda chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlikni isloh qilish muammo va yechimlar	20
Qudratov O'ktam G'ofurovich	
The Role of Motivation in Learning English	25
Kamoldinova Mushtariybonu Azizbek qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'lim muhitini boshqarishning ijtimoiy-pedagogik asoslari	30
Axrarova Gulrux Gulamkadirovna	
Bo'lajak logopedlarda metakognitiv-dagnostik kompetentlikni rivojlantirishning xorijiy va milliy tajribasi	37
Suvankulova Shaxnoza Karimkulovna	
Ingliz tili darslarida individual va pragmatik yondashuvni amalga oshirish texnologiyalari	43
Yuldasheva Dilnoza Bobojonovna	
Talabalarining texnologik fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirishning tarkibiy komponentlari	48
Kushbakova Barno Batirkulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni joriy etishda ijtimoiy hamkorlik va jamoatchilik fikrini shakllantirish	54
Arslanova Madinaxon Mansurovna	
O'quvchi-yoshlarga axloqiy ta'lim-tarbiya berishda qoraqalpoq dostonlarining ahamiyati	59
Esemuratova Turganbike Aytmuratovna	
Talaba markazli yondashuv asosida ingliz tilini o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanish samaradorligi	63
Narzullayeva Firuza Olimovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida 5-6 yoshdagi bolalarni kasbga yo'naltirish bo'yicha metodik xizmatni takomillashtirish	67
Rizayeva Munisxon Maxkamovna	
Generativ sun'iy intellekt vositalarining ta'lim jarayonidagi pedagogik imkoniyatlari	71
Shodiyev Azizbek Olim o'g'li	
Shaxs kamolotida psixologik salomatlikning ahamiyati va asosiy ko'rsatkichlari	76
Xolova Yulduz Erkinovna	
Zamonaviy ta'lim paradigmasida fizika fanini o'qitish: virtual va to'ldirilgan borliq hamda sun'iy intellekt texnologiyalarining integrativ metodikasi	83
Zuhriddinov Farrux Faxriddin o'g'li	
Event ta'lim texnologiyasi vositasida talabalarining o'qish samaradorligini oshirish	87
Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Bo'tayeva Saodat Xudoyor qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining intellektual faolligini rivojlantirishga ta'sir etuvchi individual-psixologik omillar	90
Djurakulova Munira Suyunovna	
Ingliz tilini o'qitishda interaktiv metodlarni takomillashtirish modeli hamda ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri	97
Narzullayeva Firuza Olimovna	
Народное творчество как великое сокровище интеллектуального воспитания	102
Матмуратова Гу	

Umumta'lim fanlaridan dars samaradorligini oshirishda axborot texnologiyalaridan foydalanishni takomillashtirishning ilmiy-metodik asoslari.....	111
Toshmamatova Munisa Toshmamatovna	
Xorazm viloyatida ekoturizmni rivojlantirish istiqbollari (tumanlar kesimida).....	115
Xo'jyozova Dildora Shonazar qizi, Dusanova Sharofat Baltaboyevna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ yondashuv asosida innovatsion tafakkur ko'nikmalarini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	121
Kadirova Dildora Najadbekovna	
The Integration of Artificial Intelligence in English Language Teaching: Opportunities and Challenges	125
Moxinur Yusupova	
Pragmatik-tizimli portfolio (PTP) texnologiyasi: talabalar reflektiv tafakkurini faoliyat dalillari asosida rivojlantirish.....	131
Abdullayeva Ziroatxon Qurbonovna	
Sog'lig'ida cheklovlari mavjud bolalar jismoniy va psixologik holatini takomillashtirishda yengil atletika mashg'ulotlarining ahamiyati	136
Hikmatova Nigoraxon Hasanboy qizi	
Art badiiy ta'limning rivojida klaster yondashuvi	140
A. S. Umarov	
Simulyatsion o'yin muhitida maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy-hissiy kompetentligini shakllantirish imkoniyatlari.....	143
Turg'unova Mohinaxon Akmaljon qizi	
O'smirlarda deviant xulq-atvor shakllanishining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari (empirik tadqiqot).....	150
Toshpolatova Robiya Akmal qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida milliy mafkurani shakllantirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish	154
Ahmadov Olimjon Shodmonovich, Esanova Mehrgul Qurbanazarovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi dizartriyaning yengil shakliga ega 6-7 yoshli bolalardagi nutq kamchiliklarini o'yin texnologiyalari asosida korreksiyalashning samaradorligi.....	159
Baxadirova Zulfizar Azimbayevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ va ijtimoiy-hissiy kompetensiyalarni baholashning diagnostik vositalarini tanlash va qo'llash metodikasi.....	163
Abdullayeva Munojot Muxtorovna	
Talabalarni o'quvchilarning tibbiy tashxisiga mos pedagogik yondashuvlardan foydalanishga o'rgatish usullari.....	169
Yuldashova Iroda Dilshodovna	
Uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar uchun ta'lim muassasalarining tashkil etilishi.....	174
Yusupjanova Shaxnoz Mirzatillayevna	
O'zbekiston umumiy o'rta ta'lim tizimida raqamli STEAM muhitini joriy etish: o'qituvchilar tayyorgarligi va infratuzilma cheklovlari tahlili.....	178
Abdullayev Doston Sheraliyevich	
Bo'lajak maxsus pedagoglarning faol fuqarolik kompetensiyasining tarkibiy-mezonli modeli va rivojlanganlik darajalari	183
Sultonov Muxammadali Fayzulla o'g'li	
Совершенствование механизмов интеграции стратегического и функционального менеджмента на основе анализа деятельности государственных и международных филиалов вузов	189
A. M. Маргунов	
Решение педагогических проблем, возникающих при обучении письму леворуких учащихся начальных классов	194
Эгамбердиева Ю	

Bolalarda emotsional intellektni rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	204
<i>Sherdanova Farangiz Raxmat qizi</i>	
Zamonaviy televideniya suxandon nutqining tabiiyligi va auditoriya bilan ishonchli muloqot	208
<i>Maxanbetova Dilnoza</i>	
10-sinf kimyo darslarida "Spirtlar" bo'limini o'qitishda o'quvchilarning kreativ fikrlash qobiliyatlarini shakllantirish metodikasi.....	211
<i>Nazarova Yulduz Atamuratovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishda ijodiy o'yinlardan foydalanish	215
<i>Yuldasheva Shoxida Botirovna, Kurbanbayeva Moldir Abatbay qiz</i>	
Milliy taraqqiyot g'oyalari jadid ayollarining o'rni.....	220
<i>Ergashova Mehriniso Husniddin qizi</i>	
Mahalla – oila – ta'lim muassasasi hamkorligi.....	223
<i>Muxtarov Utkirjon Mutalibjanovich, Abdusamatov Ozodbek</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida "Mikrobiologiya" modulini raqamli texnologiyalar asosida o'qitishning didaktik imkoniyatlari	227
<i>Reymova Erkinay Atabayevna</i>	
Raqamli ta'lim transformatsiyasi sharoitida professor-o'qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini rivojlantirishning pedagogik omillari.....	232
<i>Abdusamiyev Dilmurod Abdug'ani o'g'li</i>	
Translanguaging as a Pedagogical Resource in Uzbek EFL Classrooms: Insights from a Classroom Observation	238
<i>Aziza Sobirova</i>	
Katta maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy tasavvurini rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari.....	243
<i>Otayeva Salamat Sabirovna</i>	
System-Structure Research of Artificial Intelligence Terms	250
<i>Odilova Fotima</i>	
Oliy ta'lim tashkilotlarida qo'llaniladigan zamonaviy ta'lim metodlarining mazmuni va o'ziga xos xususiyatlari.....	259
<i>Berdiyeva Nilufar Axatovna</i>	
Zamonaviy smart texnologiyalar asosida talabalarning texnik fikrlash kompetentligini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari.....	267
<i>Eshonqulova Madina Nosir qizi</i>	
Модель развития проектно-конструкторской компетентности студентов с использованием автоматизированных цифровых программ.....	272
<i>Камолова Махлиё Акбар кизи</i>	
Boshlang'ich sinf tabiiy fanlar darslarida sun'iy intellekt vositalari asosida tadqiqotchilik kompetensiyalarini shakllantirish metodikasi.....	277
<i>Savriddinova Mexrinov Ulug'bekovna, Ro'zimatov Jamshid Alisher o'g'li</i>	
Ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning tug'ruqdan keyingi davr ayollarida onalikdan mamnunlik bilan bog'liqligi.....	282
<i>Kalandarova Madina Baxadirovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda lingvistik kompetentlikni rivojlantirish texnologiyalari	285
<i>Kamolova Mashhura Otabek qizi</i>	
Terminology and Lexical Problems in Modern Linguistics and AI.....	289
<i>Odilova Fotima</i>	
Adabiy ta'limda badiiy matnlar orqali o'qish kompetensiyalarini takomillashtirish metodikasi.....	294
<i>Abdujabborova Nilufar Rustamjon qizi</i>	
Tajriba-sinov ishlarini tashkil etish, uning bosqichlari va diagnostika metodikalari.....	29

Bo'lajak biologiya o'qituvchilarining kasbiy-metodik kompetentligini baholashning kvalimetrik asoslari	307
Niyozova Shahlo Abdusaitovna	
Oilaviy holat, ma'lumot darajasi va pedagogik stajning ayollar emotsional barqarorligiga ta'sir etuvchi psixologik xususiyatlari	313
Pulatova Difuza Baxramovna	
"Kommunikativ kompetensiya"ning tarkibiy komponentlari.....	318
Saidova Sumbuloy Otabayevna	
Kasbiy kompetensiyani shakllantirishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish	321
Xamidova Zaynura Ramazonovna	
Wiki texnologiyasi asosida ingliz tili darslarini tashkil etish bosqichlari	324
Yunusova Dildora Hamrakulovna	
Nogiron farzandli turli yoshdagi onalarning psixologik farovonligi bilan depressiya, xavotir va stress o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik.....	328
Kasimova Xulkar Atabayevna	
Talaba-qizlarda sog'lom turmush tarzi qadriyatlarini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari	332
Esanova Gulchehra Boybo'ri qizi	

OLIV TA'LIM TASHKIOTLARIDA QO'LLANILADIGAN ZAMONAVIY TA'LIM METODLARINING MAZMUNI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Berdiyeva Nilufar Axatovna

Oriental universiteti

70410801 – Menejment (ta'lim menejmenti) mutaxassisligi magistranti

Annotatsiya: Maqolada oliy ta'lim tashkilotlarida qo'llanilayotgan zamonaviy ta'lim metodlarining mazmuni, didaktik mexanizmlari va o'ziga xos xususiyatlari integrativ adabiyotlar sharhi asosida tizimlashtirilgan. Tadqiqotning maqsadi ta'lim metodlarini tashqi yangiligi bo'yicha emas, balki kutilayotgan natija, talabaniy faoliyati, baholash dalili, raqamli qo'llab-quvvatlash va pedagogik xavf mezonlari orqali tanlashga xizmat qiluvchi ilmiy-amaliy tasnifni ishlab chiqishdan iborat. 2019–2026-yillarda e'lon qilingan rasmiy hujjatlar, tizimli sharhlar, metatahlillar va xalqaro tashkilotlar hisobotlari kontent hamda qiyosiy tahlil qilindi; zarur nazariy uzviylik uchun ayrim fundamental manbalar ham kiritildi. Natijada faol va interfaol ta'lim, muammoli va keys-stadi, loyiha va tadqiqotga asoslangan ta'lim, teskari sinf, aralash va gibril ta'lim, hamkorlikda o'qitish, adaptiv hamda sun'iy intellekt bilan qo'llab-quvvatlanadigan ta'lim yetti metodik oilaga ajratildi. Muallif tomonidan "Maqsad–faoliyat–dalil–qayta aloqa" modeli taklif etildi. Model metod tanlashni o'quv natijasi bilan konstruktiv muvofiqlashtirish, formatif baholashni dars jarayoniga singdirish va raqamli vositalardan inson markazli foydalanishni ko'zda tutadi. Xulosalar oliy ta'lim tashkilotlarida kurs dizayni, pedagoglarning metodik rivoji va ta'lim sifati monitoringini takomillashtirish uchun amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, zamonaviy ta'lim metodlari, faol ta'lim, konstruktiv muvofiqlik, aralash ta'lim, sun'iy intellekt, formatif baholash, ta'lim sifati.

Abstract: This article systematizes the content, didactic mechanisms and distinctive features of contemporary teaching methods used in higher education through an integrative literature review. The study aims to develop a practical classification for selecting methods not by apparent novelty but by intended learning outcome, student activity, evidence of achievement, digital support and pedagogical risk. Official policy documents, systematic reviews, meta-analyses and reports of international organizations published mainly between 2019 and 2026 were examined through content and comparative analysis. Seven methodological families were identified: active and interactive learning; problem- and case-based learning; project- and inquiry-based learning; flipped learning; blended and hybrid learning; collaborative and peer learning; and adaptive or AI-supported learning. The author proposes a Goal-Activity-Evidence-Feedback model that aligns course outcomes, learning tasks, assessment evidence and timely feedback. The model treats technology as pedagogical infrastructure rather than an end in itself and makes ethical, inclusive and evidence-informed use a condition of educational quality. The findings can support course design, faculty development and quality monitoring in higher education institutions.

Key words: higher education, contemporary teaching methods, active learning, constructive alignment, blended learning, artificial intelligence, formative assessment, educational quality.

Аннотация: В статье на основе интегративного обзора литературы систематизированы содержание, дидактические механизмы и отличительные особенности современных методов обучения, применяемых в организациях высшего образования. Цель исследования состоит в разработке научно-практической классификации, позволяющей выбирать метод не по признаку внешней новизны, а по ожидаемому результату обучения, деятельности студента, доказательству достижения результата, цифровой поддержке и педагогическим рискам. Проведён контент-анализ официальных документов, систематических обзоров, метаанализов и докладов международных организаций, опубликованных преимущественно в 2019–2026 гг. Выделены семь методических семейств: активное и интерактивное обучение; проблемное и кейс-обучение; проектное и исследовательское обучение; перевёрнутый класс; смешанное и гибридное обучение; совместное обучение; адаптивное обучение и обучение с поддержкой искусственного интеллекта. Предложена авторская модель “Цель–деятельность–доказательство–обратная связь”, обеспечивающая конструктивное согласование компонентов курса и человекоцентричное применение цифровых технологий.

Ключевые слова: высшее образование, современные методы обучения, активное обучение, конструктивное согласование, смешанное обучение, искусственный интеллект, формирующее оценивание, качество образования.

KIRISH

Oliy ta'limning ommaviylashuvi, kasblar mazmunining tez yangilanishi va raqamli muhitning kengayishi professor-o'qituvchidan faqat mazmunni bayon qilishni emas, balki talabaning tahlil, hamkorlik, muammoni yechish va o'z-o'zini boshqarib o'rganish faoliyatini loyihalashni talab etmoqda. O'zbekiston Respublikasining “Ta'lim to'g'risida”gi Qonunida ta'limning uzluksizligi, ochiqligi va sifati asosiy tamoyillar sifatida mustahkamlangan ^[1].

Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi esa nazariy bilimga yo'naltirilgan ta'limdan amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga, ilg'or pedagogik va raqamli texnologiyalarni qo'llashga o'tishni ustuvor vazifa qilib belgilaydi ^[2].

Biroq metodik yangilanish amaliyotida “zamonaviy metod” tushunchasi ko'pincha alohida texnika, platforma yoki darsdagi faollik bilan tenglashtiriladi. Slayd, test, guruhli ish yoki sun'iy intellekt vositasining mavjudligi o'z-o'zidan sifat kafolatini bermaydi. Metodning samaradorligi u qanday natijaga xizmat qilishi, talaba qanday fikriy amalni bajarishi, natija qanday dalil bilan o'lchanishi va qayta aloqa qanday tashkil etilishiga bog'liqdir. Konstruktiv muvofiqlik nazariyasiga ko'ra, o'quv natijasi, o'quv faoliyati va baholash topshirig'i bir-birini mantiqan to'ldirishi lozim ^[3].

Xalqaro empirik tadqiqotlar faol ta'limning o'zlashtirish va teng imkoniyatlarga ijobiy ta'sirini ko'rsatadi ^[4; 5]. Shu bilan birga, talaba darsda ko'proq kuch sarflaganda uning subyektiv “o'rganish hissi” pasayishi mumkinligi ham aniqlangan ^[6].

Demak, zamonaviy metod nafaqat faollikni kuchaytirishi, balki maqsadni tushuntirishi, qo'llab-quvvatlashi va o'z vaqtida qayta aloqa berishi kerak. Raqamli va masofaviy ta'lim tajribasi ham texnologiya, pedagogik mavjudlik va mazmunli o'quv faoliyati o'rtasidagi uyg'unlik hal qiluvchi ekanini namoyon et

loyihalashni taklif etadi. Mazkur yondashuv metodni “qiziqarli usul” emas, natijaga eltuvchi didaktik mexanizm sifatida baholash imkonini beradi.

Faol ta'lim bo'yicha yirik metatahlilda an'anaviy ma'ruza bilan solishtirganda talabalarning o'zlashtirish ko'rsatkichlari yaxshilangani va muvaffaqiyatsizlik xavfi kamaygani aniqlangan ^[4]. Keyingi metatahlil faol ta'lim yetarli darajada intensiv va inklyuziv tashkil etilganda STEM yo'nalishlaridagi kam vakillik qiluvchi guruhlar uchun o'zlashtirish tafovutlarini qisqartirish imkonini ko'rsatadi ^[5].

Biroq “faol” so'zi talabaning gapirishi yoki harakatlanishini shunchaki ko'rsatish bilan emas, mazmun bilan fikriy ishlashini anglatadi: tushuntirish, qo'llash, dalillash, taqqoslash, yaratish va refleksiya.

Masofaviy va aralash ta'lim bo'yicha tadqiqotlar favqulodda masofaviy o'qitish bilan oldindan loyihalangan onlayn ta'limni farqlash zarurligini ta'kidlaydi ^[6].

Rapanta va hammualliflar ^[7] sifatli onlayn o'qitishda uch turdagi pedagogik mavjudlikni – ijtimoiy, kognitiv va fasilitatorlik mavjudligini – o'quv faoliyati bilan bog'laydi. Demak, aralash formatning mohiyati auditoriya va platforma soatlari mexanik taqsimlash bilan chegaralanmasdan, har bir bosqichga eng mos faoliyatni joylashtirish hisoblanadi.

OECD hisobotlarida raqamli ta'lim ekotizimi boshqaruv, infratuzilma, raqamli mazmun, salohiyat va dalillardan foydalanishning o'zaro bog'liq tizimi sifatida talqin etiladi ^[10; 11].

UNESCO texnologiyani insonlar o'rtasidagi pedagogik munosabatni almashtirmaydi, balki uni boyituvchi vosita sifatida qo'llash, qarorlarni dolzarblik, tenglik, kengaytirish imkoniyati va barqarorlik mezonlari asosida qabul qilishni tavsiya etadi ^[12].³

Generativ sun'iy intellekt tezkor fikr-mulohaza, misol yaratish, til va individual qo'llab-quvvatlash imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu bilan birga, ishonchsiz javob, akademik halollik, shaxsiy ma'lumot, algoritmik tarafdashlik va talabaning kognitiv mehnatini vositaga topshirib qo'yish xavflari mavjud ^[13; 14].

Oliy ta'limdagi sun'iy intellekt tadqiqotlarining avvalgi xaritasi pedagogik nazariya va o'qituvchi nuqtayi nazar yetarli aks etmaganini ko'rsatgan ^[15]. Shuning uchun sun'iy intellekt alohida “metod”dan ko'ra, aniq metod ichidagi qo'llab-quvvatlovchi vosita va qayta aloqa muhiti sifatida ko'rilishi maqsadga muvofiq deb hisoblanadi.

Inklyuziv kurs dizaynida CASTning Universal Design for Learning 3.0 yo'riqnomasi o'rganishga to'sqinlik qiluvchi

- 3) o'qituvchining roli;
- 4) natijani ko'rsatuvchi dalil va qayta aloqa;
- 5) joriy etish sharti hamda xavfi.

Avval ochiq kodlash orqali takrorlanuvchi belgilar ajratildi, so'ng ular metodik oilalarga birlashtirildi. Natijalarning amaliy qiymatini oshirish uchun "o'quv natijasi – metod – baholash dalili" qiyosiy matritsasi tuzildi. Mazkur maqola yangi ishtirokchilar bilan tajriba yoki so'rov o'tkazmagan; shu bois natijalar sababiy ta'sirni isbotlash emas, mavjud dalillarni tizimlashtirish va kurs dizayni uchun konseptual yechim taklif etishga qaratilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

1. Zamonaviy ta'lim metodining mazmuniy belgilari

Tahlil zamonaviy metodni faqat yangi nom, raqamli vosita yoki auditoriyadagi harakat bilan belgilab bo'lmayligini ko'rsatdi. Uning mazmunini oltita o'zaro bog'liq belgi ifodalaydi.

Birinchisi – natijaga yo'naltirilganlik: metod talaba nimani eslab qolishi emas, nimani tushuntirishi, qo'llashi, yaratishi yoki asoslab berishini belgilaydi.

Ikkinchisi – faol subyektivlik: talaba tayyor axborotning qabul qiluvchisi emas, muammoni yechuvchi, hamkor, tadqiqotchi va refleksiya qiluvchi subyektga aylanadi.

Uchinchisi – autentiklik: topshiriq kasbiy yoki ijtimoiy vaziyatga yaqinlashadi, natija esa real mahsulot, qaror, loyiha, tahlil yoki dalillangan pozitsiya ko'rinishida namoyon bo'ladi.

To'rtinchisi – dialog va qayta aloqa: talaba o'z xatosini yakuniy bahodan keyin tuzatishi emas, o'rganish jarayonida ko'rishi va tuzatishi mumkin.

Beshinchisi – moslashuvchanlik va inklyuzivlik: vazifa, resurs yoki ifodalash shakli talabalarning turli tayyorgarligi va ehtiyojini hisobga oladi.

Oltinchisi – dalillarga tayangan boshqaruv: o'qituvchi faollikning o'zini emas, o'quv natijasiga eltuvchi izlarni kuzatadi.

Mazkur belgilar asosida zamonaviy metodga quyidagi ishchi ta'rif taklif etiladi: zamonaviy ta'lim metodi – kutilayotgan kompetensiyani shakllantirish uchun talaba va o'qituvchi faoliyatini, resurslarni, hamkorlikni, baholash dalillarini va qayta aloqani yaxlit loyihalaydigan, inklyuziv hamda kontekstga mos didaktik tizimdir.

2. Zamonaviy metodlarning metodik oilalari

Kontent-tahlil natijasida oliy ta'limda keng q

Metodik oila	Asosiy mazmun va mexanizm	Kuchli jihati	Asosiy shart yoki xavf
Hamkorlikda va tengdoshlar orqali o'qitish	Rolli ish, o'zaro tushuntirish, tengdosh baholashi va umumiy natija uchun javobgarlik.	Muloqot, metakognitsiya va ijtimoiy kompetensiyalar rivojlanadi.	Individual javobgarlik va baholash mezonini shaffof bo'lishi shart.
Adaptiv va SI bilan qo'llab-quvvatlanadigan ta'lim	O'quv izlari yoki so'rovlar asosida tavsiya, mashq, izoh va tezkor qayta aloqa berish.	Shaxsiylashtirish va o'qituvchi vaqtini maqsadli yo'naltirish imkoniyati.	Maxfiylik, tarfakshlik, noto'g'ri javob, akademik halollik va haddan tashqari tayanish xavfi.

Manba: muallif tomonidan ^[3-16] manbalar kontent tahlili asosida tuzilgan.

Jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, metodlarning ustunligi mutlaq emas: bir xil metod turli natija uchun turlicha qiymatga ega. Masalan, tezkor tushunishni aniqlash uchun faol savol-javob va qisqa konsept topshirig'i yetarli bo'lishi mumkin, murakkab kasbiy qarorni asoslash uchun esa keys yoki loyiha zarur. Shuningdek, har bir metodning kuchli jihati uni joriy etish sharti bilan juft: moslashuvchanlik raqamli tenglikni, hamkorlik individual javobgarlikni, sun'iy intellekt esa tekshirish va etik boshqaruvni talab qiladi.

3. "Maqsad – faoliyat – dalil – qayta aloqa modeli"

Tahlil natijalarini amaliy kurs dizayniga ko'chirish maqsadida to'rt komponentli model ishlab chiqildi. "Maqsad" komponenti talaba erishishi lozim bo'lgan kuzatiladigan natijani ifodalaydi. "Faoliyat" shu natijaga eltuvchi aqliy va amaliy harakatni belgilaydi. "Dalil" natija yuz berganini ko'rsatuvchi mahsulot yoki ijroni anglatadi. "Qayta aloqa" esa dalil bilan mezon o'rtasidagi farqni ko'rsatib, keyingi yaxshilash harakatini tavsiya etadi(2-jadval).

2-jadval: O'quv natijasi, metod va baholash dalilining muvofiqligi

Kutilayotgan o'quv natijasi	Mos faoliyat va metod	Baholash dalili	Qayta aloqa shakli
Tushunchalarni farqlash va izohlash	Konsept savollari, think–pair–share, konsept xaritasi	Qisqa izoh, xatolar xaritasi, asoslangan tanlov	Darhol umumiy izoh va qayta javob berish
Nazariyani vaziyatga qo'llash	Keys stadi, muammoli topshiriq, simulyatsiya	Qaror, hisob-kitob yoki tavsiya va uning asosi	Mezonli rubrika, savol va qarshi misol
Tadqiqot va dalillash	Tadqiqotga asoslangan ta'lim, mini-loyiha	Savol, usul, ma'lumot, tahlil va xulosa	Bosqichma-bosqich ekspert va tengdosh izohi
Mahsulot yoki yechim yaratish	Loyiha, dizayn fikrlash, fanlararo topshiriq	Prototip, his	

va qayta aloqa sifatini ta'minlashi lozim. Deslauriers va hammualiflar ^[6] aniqlagan subyektiv va real o'rganish o'rtasidagi tafovut talabaga nima uchun murakkab faoliyat bajarilayotganini tushuntirish zarurligini ko'rsatadi.⁵

Aralash va gibril ta'lim bo'yicha xulosa ham formatga emas, dizaynga urg'u beradi. Auditoriya va onlayn mashg'ulotlarni navbatlashtirishning o'zi aralash ta'lim emas; ular bitta natija va yagona qayta aloqa sikliga bog'lanishi kerak. Pedagogik mavjudlik, topshiriqni aniq yo'naltirish va tengdoshlar bilan muloqot onlayn muhitdagi tashlab ketish va passivlik xavfini kamaytiradi ^[7,8]. Shuningdek, o'quv analitikasi xavf guruhini erta ko'rishga yordam berishi mumkin, ammo katta miqyosdagi qat'iy samaradorlik dalillari hali cheklangan ^[9].⁶

Raqamli transformatsiya nuqtayi nazaridan natijalar OECD va UNESCO pozitsiyasi bilan uyg'un: texnologiya alohida qurilma yoki platforma emas, boshqaruv, inson salohiyati, mazmun, ma'lumot va qo'llab-quvvatlashdan iborat ekotizimda qiymat yaratadi ^[10-12]. Shu sababli oliy ta'lim tashkiloti platformadan foydalanish sonini sifat ko'rsatkichi deb qabul qilmasligi kerak. Mazmunli ko'rsatkichlar sifatida talabaning topshiriqni qayta ishlashi, qayta aloqa asosida yaxshilashi, autentik muammoni yechishi va refleksiya qilishi kuzatilishi lozim.

Sun'iy intellekt bilan qo'llab-quvvatlanadigan ta'limda ikki tamoyil muhim.

Birinchisi – inson markazligi: yakuniy pedagogik qaror va mas'uliyat o'qituvchi hamda talabada qoladi.

Ikkinchisi – tekshiriluvchanlik: SI javobi manba, mantiq, tarafkashlik va mualliflik jihatidan baholanadi. UNESCO ^[13] yoshga muvofiqlik, ma'lumotlar himoyasi va etik boshqaruvni; Kasneci va hammualiflar ^[14] esa imkoniyatlar bilan bir qatorda noto'g'ri javob va ortiqcha tayanish xavfini ta'kidlaydi. Akademik halollik siyosati faqat taqiqdan iborat bo'lmasdan, qaysi bosqichda qanday yordamga ruxsat berilishi va undan foydalanish qanday oshkor etilishini belgilashi kerak.⁷

Taklif etilgan modelning ilmiy yangiligi uch jihatda namoyon bo'ladi.

Birinchidan, zamonaviy metodlar platforma yoki tashkiliy shakl bo'yicha emas, o'quv faoliyati va dalil mexanizmi bo'yicha yetti oilaga tizimlashtirildi.

Ikkinchidan, metod tanlashga maqsad, faoliyat, dalil va qayta aloqa birligi sifatida yondashildi.

Uchinchidan, samaradorlik sharti bilan pedagogik xavf bir matritsada ko'rib chiqildi. Bu yondashuv "yang

- yakuniy nazorat bilan cheklanmay, diagnostik savol, oraliq mahsulot, rubrika, tengdosh fikri va o'zini baholashdan iborat formatif qayta aloqa siklini yaratish;
- aralash ta'limda auditoriya va LMS faoliyatlarini bitta o'quv yo'li, yagona muddat va tushunarli navigatsiya asosida bog'lash; raqamli kirish imkonini oldindan tekshirish;
- generativ SI bo'yicha ruxsat etilgan foydalanish, oshkor qilish, manbani tekshirish, shaxsiy ma'lumot va mualliflik talablarini belgilovchi fan darajasidagi protokol tuzish;
- professor-o'qituvchilar uchun bir martalik seminar o'rniga kurs dizayni ustaxonasi, tengdosh kuzatuv va o'quv dalillarini birgalikda tahlil qilishga asoslangan metodik hamjamiyatlarni rivojlantirish;
- ta'lim sifati monitoringida platformaga kirish soni bilan cheklanmay, topshiriq sifati, qayta aloqa asosidagi o'sish, autentik mahsulot va talabalar ishtirokining inklyuzivligini kuzatish.

Mazkur tavsiyalar bosqichma-bosqich, kichik pilot kurslardan boshlanib, dalillar asosida kengaytirilganda metodik yangilanish institutsional ta'lim sifati mexanizmiga aylanadi. Shunday qilib, zamonaviy metod – an'anaviy metodni nomiga almashtirish emas, maqsad, faoliyat, dalil va qayta aloqa o'rtasida ongli muvofiqlik yaratishdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun, O'RQ-637-son9, 23.09.2020. URL: <https://lex.uz/docs/-5013007>.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-son10 Farmoni, 08.10.2019. URL: <https://lex.uz/docs/-4545884>.
3. Biggs, John; Tang, Catherine. Teaching for Quality Learning at University. 4th ed. Maidenhead: Open University Press, 2011.
4. Freeman, Scott; Eddy, Sarah L.; McDonough, Miles; Smith, Michelle K.; Okoroafor, Nnadozie; Jordt, Hannah; Wenderoth, Mary Pat. Active learning increases student performance in science, engineering, and mathematics. Proceedings of the National Academy of Sciences, 2014, 111(23), 8410–8415. DOI: <https://doi.org/10.1073/pnas.1319030111>.
5. Theobald, Elli J.; Hill, Mariah J.; Tran, Elisa; Agrawal, Sweta; Arroyo, E. Nicole; Behling, Shawn; et al. Active learning narrows achievement gaps for underrepresented students in undergraduate science, technology, engineering, and math. Proceedings of the National Academy of Sciences, 2020, 117(12), 6476–6483. DOI: <https://doi.org/10.1073/pnas.1916903117>.
6. Deslauriers, Louis; McCarty, Logan S.; Miller, Kelly; Callaghan, Kristina; Kestin, Greg. Measuring actual learning versus feeling of learning in response to being actively engaged in the classroom. Proceedings of the National Academy of Sciences, 2019, 116(39), 19251–19257. DOI: <https://doi.org/10.1073/pnas.1821936116>.
7. Rapanta, Chrysi; Botturi, Luca; Goodyear, Peter; Guàrdia, Lourdes; Koole, Marguerite. Online university teaching during and after the COVID-19 crisis: Refocusing teacher presence and learning activity. Postdigital Science and Education, 2020, 2(3), 923–945. DOI: [https://doi](https://doi.org/10.1007/s42438-020-00155-y)

16. CAST. Universal Design for Learning Guidelines, Version 3.0. Lynnfield, MA: CAST, 2024. URL: <https://udlguidelines.cast.org/>.
17. Pelletier, Kathe; McCormack, Mark; Muscanell, Nicole; Reeves, Jamie; Robert, Jenay; Arbino, Natalie; et al. 2024 EDUCAUSE Horizon Report, Teaching and Learning Edition. Boulder, CO: EDUCAUSE, 2024. URL: <https://library.educause.edu/resources/2024/5/2024-educause-horizon-report-teaching-and-learning-edition>.
18. Rasulev, Bobirjon Atkhamovich. Pedagogical effectiveness of artificial intelligence technologies in teaching political science at higher education institutions. Innovation Science and Technology, 2026, 2(5). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.20138691>.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №7(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.